LIBRIS | We know books

Jack London (1876–1916) a fost un romancier, jurnalist și activist social american. A reușit nu doar să devină celebru pe plan internațional, ci și să obțină o importantă avere din scrierile sale. Printre romanele de succes ale lui Jack London se numără: *Chemarea strămoșilor* (1903), *Lupul de mare* (1904), *Colț Alb* (1906), *Călcâiul de fier* (1908), *Martin Eden* (1909).

JACK LONDON
MARTIN EDEN

Traducere din limba engleză și note
de Dumitru Mazilu

LITERA
București

LIBRIS | We know books

Martin Eden
Jack London

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
tel.: 0374 82 66 35;
021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Martin Eden
Jack London
Copyright © 2021
Grup Media Litera
pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Vladimir Zmeev,
Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress:
Bogdan Coscaru

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
LONDON, JACK
Martin Eden / Jack London;
trad. din lb. engleză și note:
Dumitru Mazilu – București:
Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7493-7

I. Mazilu, Dumitru (trad.; note)

821.111

Capitolul I

Cel din frunte deschise ușa cu cheia și păși înăuntru, urmat de un tânăr care-și scoase stingherit șapca din cap. Era îmbrăcat în haine ponosite ce miroseau a mare și se vedea cât de colo că nu-i este deloc la îndemână în holul spațios, unde se trezea acum. Nu știa cam ce ar putea face cu șapca și tocmai și-o îndesa în buzunarul hainei, când celălalt i-o luă din mână. Gestul fusese domol și firesc, iar tânărul cel neîndemânatic îl întâmpină cu recunoștință. „Înțelege cum stau lucrurile", se gândi el. „O să aibă grijă să mă îndrume."

Mergea la un pas în urma celuilalt, unduindu-și umerii, și fără să vrea călca mereu cu picioarele depărtate, de parcă podeaua netedă s-ar fi înălțat și ar fi coborât, urmând mișcarea valurilor mării. Camerele vaste păreau prea neîncăpătoare pentru mersul său legănat, și-l stăpânea o teamă cumplită ca nu cumva umerii lui largi să lovească tocurile ușilor sau să răstoarne statuetele de pe consola joasă a căminului. Zvâcnea când într-o parte, când în alta, ca să se

LIBRIS | We know books

ferească de noianul acela de lucruri, înmulțind astfel primejdiile ce nu existau de fapt decât în mintea lui. Între un pian masiv și o masă de mijloc încărcată cu mormane de cărți era loc de trecere pentru șase oameni deodată, dar el nu s-a strecurat pe-acolo decât cu mare grijă. Brațele grele îi atârnau moi de-a lungul trupului. Nu știa ce să facă nici cu brațele și nici cu mâinile, iar când în închipuirea lui înfierbântată i s-a părut că-i gata să atingă cu cotul cărțile de pe masă, a sărit în lături ca un cal speriat, și puțin a lipsit să nu răstoarne taburetul din fața pianului. A observat felul degajat în care pășea cel din fața lui, și pentru prima oară și-a dat seama că mersul său era deosebit de al celorlalți oameni. O clipă l-a săgetat dureros rușinea pentru acel mers de om necioplit. Sudoarea a țâșnit prin piele în broboane mici care i-au acoperit fruntea, iar el s-a oprit și și-a șters cu batista fața bronzată.

– Ia stai puțintel, Arthur, băiatule, a zis el încercând să-și ascundă zbuciumul sub masca unei glume. E cam prea mult pentru mandea. Las' mă puțintel să-mi mai viu în fire. Ții minte că eu n-am vrut să viu, ș-apoi zic că nici a' tăi nu prea se dă de ceasul morții ca să mă vadă.

– Bine, se auzi răspunsul liniștitor. Să nu-ți fie teamă de noi. Suntem oameni de treabă... A, uite o scrisoare pentru mine.

S-a întors spre masă, a deschis plicul și a început să citească scrisoarea, dându-i străinului răgaz să-și

vină în fire. Iar străinul a priceput și i-a fost recunoscător. Era un om dăruit cu putere de înțelegere și cu dragoste pentru semeni; sub zbuciumata lui înfățișare exterioară, dragostea pentru oameni începu să lucreze. Și-a șters bine fruntea și s-a uitat în jur, cu chipul de astă dată senin, deși în priviri îi mai stăruia o licărire ca aceea din ochii animalelor sălbatice care simt primejdia capcanei. Era înconjurat de necunoscut, se temea de ce urma să se întâmple, nu știa ce ar fi trebuit să facă, își dădea seama că umblă și se poartă foarte stângaci și-i era tare teamă ca nu cumva orice însușire sau merit al lui să fie atins de aceeași meteahnă. Era un om deosebit de simțitor, cu un spirit critic cumplit de ascuțit, și privirea amuzată pe care celălalt o furișă pe deasupra scrisorii îl duru ca o lovitură de pumnal. A prins acea privire, dar n-a lăsat să se observe nimic, fiindcă printre lucrurile pe care le învățase se număra și disciplina. Dar lovitura de pumnal i-a rănit și mândria. S-a blestemat în gând pentru că venise acolo, însă totodată a hotărât că, orice s-ar întâmpla, de vreme ce venise trebuia să meargă până la capăt. Trăsăturile feței i s-au încordat și în ochi i s-a ivit o lucire bătăioasă. A privit în jur mai degajat, cu multă luare-aminte, și fiecare detaliu al interiorului foarte atrăgător i s-a întipărit în creier. Era cu ochii în patru; nimic nu-i mai scăpa; iar pe măsură ce privirile i se cufundau în frumusețile din jur, lucirea bătăioasă din ochi se topea și în locul

LIBRIS

ei se arăta o lumină senină şi caldă. Frumuseţea îl impresiona, şi în locul unde se afla existau destule lucruri care să-l impresioneze.

Un tablou în ulei îi atrase privirile şi i le reţinu. Valuri furioase se năpusteau asupra unei stânci semeţe; nori ameninţători şi joşi acopereau cerul; şi, nu departe de ţărm, cu pânzele strânse, un schooner aplecat atât de tare încât i se vedea puntea întreagă sălta peste valuri proiectat pe un cer duşmănos şi înroşit de soarele ce sta să apună. Tabloul era frumos şi-l atrase cu o putere căreia nu-i putea rezista. Uită de mersu-i stângaci şi se dădu aproape de tablou, foarte aproape. Frumuseţea dispăru de pe pânză. Pe chipul lui se arătă uimirea. Se uită la ceea ce părea a fi mâzgălitură făcută la întâmplare, apoi se trase îndărăt. Şi dintr-odată toată frumuseţea se revărsă iarăşi pe pânză. „Un tablou de păcăleală", îşi zise el în clipa când încetă să-l mai privească, deşi prin vălmăşagul nenumăratelor impresii culese găsi şi prilejul de-a încerca o tresărire de indignare la gândul că atâta frumuseţe e risipită pentru o păcăleală. Nu ştia ce e aceea pictură. Văzuse numai cromolitografii şi litografii care-s totdeauna limpezi şi clare, indiferent dacă-s privite de aproape sau de departe. E adevărat, văzuse şi picturi, prin vitrinele magazinelor, dar geamurile vitrinelor nu îngăduiseră ochilor lui flămânzi să vină prea aproape.

Privi către prietenul lui care citea scrisoarea şi văzu cărţile de pe masă. În ochi îi ţâşni deodată o dorinţă şi o jinduire, tot aşa de iute cum ţâşneşte dorinţa şi jindul în ochii unui om lihnit de foame când dă cu ochii de bucate. Un pas hotărât, cu o unduire a umerilor spre dreapta şi alta spre stânga, l-a adus lângă masă, şi aici începu să ia cărţile în mână, cu necuprinsă duioşie. Se uită la titluri şi la numele autorilor şi citi unele fragmente mângâind volumele cu ochii şi cu palmele, apoi deodată recunoscu o carte pe care o citise. Celelalte erau pentru el cărţi străine şi autori necunoscuţi. Luă la întâmplare un volum de Swinburne şi, uitând unde se află, se cufundă în lectură, cu chipul inundat de lumină. De două ori a închis cartea, ţinând arătătorul semn, şi s-a uitat la numele autorului: Swinburne! O să-i ţină minte numele. Avusese ochi omul acela şi fără îndoială că văzuse culorile şi strălucirea luminii. Dar cine era Swinburne? Oare murise şi el în urmă cu vreo sută de ani, ca mai toţi poeţii? Ori mai trăia şi mai scria încă? S-a uitat pe prima pagină... da, mai scrisese şi alte cărţi; bine, atunci primul lucru pe care îl va face mâine-dimineaţă va fi să se ducă la biblioteca publică şi să încerce, poate mai găseşte şi alte cărţi de Swinburne. Deschise din nou cartea şi se cufundă în paginile ei. Nici n-a prins de veste că în încăpere a intrat o tânără fată. Şi-a revenit de-abia când a auzit cuvintele lui Arthur:

– Ruth, dă-mi voie să ţi-l prezint pe domnul Eden.

LIBRIS | We know books

Cartea se închisese peste degetul lui arătător și, înainte ca el să apuce a se răsuci în loc, fu cutremurat de o senzație nouă, pricinuită nu atât de apariția fetei, cât de vorbele fratelui ei. Sub învelișul trupului musculos, întreaga-i făptură era o masă de sensibilitate încordată. La cea mai ușoară impresie venită de la lumea dinafară, gândurile, simțămintele și emoțiile lui țâșneau și începeau să joace ca o flacără în bătaia vântului. Era cum nu se poate mai receptiv și mai sensibil, iar imaginația lui veșnic neastâmpărată stabilea fără încetare relații de asemănare sau deosebire între lucruri. Ceea ce îl cutremurase fuseseră vorbele acestea: „Domnul Eden", vorbele acestea adresate lui, căruia toată viața nu i se spusese decât „Eden", sau „Martin Eden", ori pur și simplu „Martin". Iar acum – *„Domnul"!* Asta fără îndoială că înseamnă ceva, își zise el în gând. Mintea păru că i se transformă în aceeași clipă într-o imensă cameră obscură și văzu cum de jur împrejurul conștiinței se rânduiesc nesfârșite imagini din viața sa: fochist în măruntaiele vapoarelor, ceasurile petrecute în teugă, tabere de corturi prin prerii și pe țărmul mării, pușcării și taverne infecte, spitale și străzi murdare prin cartiere rău famate îi veneau în minte chemate de felul cum fusese strigat în fiecare loc.

Apoi se întoarse și dădu cu ochii de fată. La vederea ei toate nălucirile îi pieriră din minte. Era o ființă palidă, vaporoasă, cu păr bogat și auriu, cu ochi

mari, inteligenți și albaștri. Nu-și putea da seama cum anume este îmbrăcată, dar vedea că îmbrăcămintea nu era deloc mai puțin minunată decât ea. O asemănă unei palide flori de aur pe o gingașă tulpină. Dar nu! Era o vedenie, o zână, o zeiță; o frumusețe atât de aleasă nu putea fi pământeană. Sau poate că cele scrise prin cărți erau adevărate, și printre oamenii de sus se aflau multe frumuseți asemenea fetei din fața lui. O astfel de frumusețe ar putea foarte bine fi cântată de acel Swinburne. Poate că tocmai la o asemenea făptură îi erau gândurile când a descris-o pe fata aceea, pe Isolda, din cartea de pe masă. Toată această năvală de imagini, simțăminte și gânduri l-a copleșit deodată. În jocul realităților ce-l înconjurau nu exista nici o clipă de răgaz. Văzu cum mâna ei se întinde către a sa, și fata îl privi drept în ochi când îi strânse degetele deschis, bărbătește. Femeile pe care le cunoscuse el nu dădeau mâna în felul acela. De altminteri, cele mai multe nu dădeau mână deloc. Un noian de asociații, imagini ale feluritelor chipuri în care cunoscuse femeile, i se revărsă deodată în cuget și simți că e gata să-și piardă mințile. Dar le alungă pe toate și se uită la fată. Niciodată nu mai văzuse o asemenea femeie. Femeile pe care le cunoscuse el! În aceeași secundă, alături de fata din fața lui se înșiruiră, la dreapta și la stânga, femeile pe care le cunoscuse. Pentru o clipă lungă cât o veșnicie rămase în mijlocul unei galerii de portrete în care fata din fața lui ocupa locul de cinste, iar în

LIBRIS | We know Books

jurul ei stăteau înșiruite mulțime de femei, și toate urmau să fie cântărite și prețuite dintr-o singură privire, fata fiind măsura greutății și a prețului. Văzu chipurile trase și bolnăvicioase ale lucrătoarelor din fabrici, înfățișarea fetelor zâmbărețe și gălăgioase de prin mahalalele orașului San Francisco. Îi apărură în fața ochilor femeile păzitorilor de vite și chipurile negricioase ale mexicanelor totdeauna cu țigara în gură. În locul lor se iviră japonezele, cu înfățișare de păpuși care calcă afectate pe încălțările de lemn; apoi eurasiaticele, cu trupuri plăpânde apăsate de stigmatul degenerării; trupeșele femei de prin insulele mărilor Sudului, cu piele întunecată și coronițe de flori în jurul capului. Și toate astea au fost alungate de-o ceață grotească, de-o cumplită viziune de coșmar – căzăturile împuțite care-și târâie pașii pe trotuarele din Whitechapel[1], babornițele buhăite de beție și de boli și toată liota nesfârșită de harpii ale infernului, jegoase și spurcate la gură, scursura porturilor, drojdia și scârboșenia celei mai înfiorătoare decăderi umane, care sub masca unei monstruoase înfățișări de femelă tabără asupra marinarilor.

– Luați loc, vă rog, domnule Eden, spuse fata. Doream foarte mult să vă cunosc încă de când ne-a povestit Arthur. A fost un gest de mare curaj din partea dumneavoastră...

[1] Cartier sărac și suprapopulat din Londra, în care se află docurile și numeroase întreprinderi industriale

El dădu din mână disprețuitor și spuse încurcat că ceea ce făcuse nu era nici un fel de ispravă și oricare altul ar fi făcut la fel. Fata băgă de seamă că mâna pe care tocmai o mișcase era acoperită de rosături proaspete, pe cale de vindecare, iar când se uită și la mâna cealaltă văzu că și aceea se găsea într-o stare identică. Totodată, dintr-o căutătură iute și cercetătoare, observă o cicatrice pe obraz, o alta care se arăta de sub părul de pe frunte și o alta ce cobora în jos și dispărea sub gulerul scrobit. De-abia își reținu zâmbetul când zări dunga roșie lăsată de marginea aspră a gulerului scrobit, pe gâtul bronzat. Se vedea cât de colo că tânărul nu era obișnuit cu gulerele scrobite. În același fel ochiul ei de femeie îi cercetă hainele observând croiala comună și lipsită de frumusețe, cuta făcută de sacou de-a lungul umerilor și mulțimea de cute mai mici ce acopereau mânecile, trădând mărimea bicepșilor.

În timp ce dădea disprețuitor din mână și mormăia că nu făcuse nimic deosebit, se supunea poruncii primite încercând să se așeze pe un scaun. Găsi răgazul să admire ușurința cu care ea se așeză, apoi se prăvăli către un scaun din fața ei, copleșit de conștiința întreagă a stângăciei tuturor gesturilor sale. Pentru el era o experiență cu totul nouă. În toată viața lui de până atunci nu-și dăduse niciodată seama dacă faptele îi sunt stângace ori pline de grație. Asemenea gânduri despre sine însuși nu-i trecuseră niciodată prin minte. Cu sufletul la gură